

MLADINA

BERNARD NEŽMAH

KULTURA | KNJIGA

22. 10. 2002

MLADINA 42

Slovenski špijoni in SOE1938-1942

Samozaložba, Ljubljana 2002, 8.000 SIT

Po arhivskih dokumentih napravljen prikaz o angleških tajnih agentih na Slovenskem.

Delo, ki pokaže, kako se zgodovina zgodi že pred zgodovino. Druga svetovna vojna se v Jugoslaviji ni začela šele aprila 1941. Leta poprej je namreč angleška vlada že spletla svoje obveščevalne mreže in vanje pridobila številne slovenske in

jugoslovanske intelektualce, ki so bili antinacisti. Ti so delovali bodisi kot kontrašpijoni zoper nemške agente, ali pa kot organizatorji sabotaž in poročevalci s terena. Pripravljali so vratolomne akcije, kot je bilo miniranje soteske pri Kazanu, s čimer bi zaustavili plovbo nemških tankerjev po Donavi. Izvajali pa pretanjene demolacije nemških vlakov, ki so potovali prek Jugoslavije, duhovite propagandne akcije uperjene zoper razstavo literature nacistične literature v Zagrebu, in celo biološke sabotaže; ko so vzgajali klice slinavke, da bi jo vmešali v koruzo, ki je bila namenjena za izvoz v Nemčijo.

Angleški tajne službe so marca 1941 soustvarile politično atomsfero, iz katere se je razvil puč proti vladi, ki je podpisala pristop k nacistični koaliciji. Nato pa poskrbele za letalske, podmorniške, avtomobilske kanale, prek katerih so pred nacizmom reševale svoje sodelavce, umetnike in politike.

Čeravno so se ob Hitlerjevem napadu na Jugoslavijo v večini umaknile, pa so se medvojno vrnile, organizirale kanale za pobege v Švico, se infiltrirale v ustaškem režimu, domobranskem, sodelovale s četniškim odporom, Nagodetovo "Staro zavezo" in si puščale odprte poti tudi med italijanskimi in nemškimi okupacijskimi silami.

Čeravno nosi knjiga omejitveno letnico 1942 je delo posebej osredotočeno na usodo teh antifašistov in anglofilov po končani vojni. Po zmagi nad nacizmom je komunistični režim s svojo UDBO v angleških agentih videl največje sovražnike države, jih zasledoval, zapiral in zasliševal, potem pa iz njih poskušal napraviti ovaduhe, ki bi ovajali svoje najbližje.

To je knjiga o delu in trpkih usodah dr. Borisa Furlana, Dimitrija Omerse, dr. Milka Brezigarja, dr. Vinka Vrhunca, Stanislava Rapotca, dr. Mirana Orožna, dr. Mirka Kramerja, Antona Batagelja, medtem ko je doslej največji znani vuhun Vladimir Vauhnik le epizodni statist.

Zanimivo, šokantno in predirljivo delo o doslej skritih straneh zgodovine.